

Desembre
de 1997

Museu Comarcal
Salvador Vilaseca
Reus

Millorem les infraestructures, mostrem el patrimoni artístic

Una ciutat com Reus, rica en història necessita unes infraestructures que apleguin, documentin i conservin el patrimoni, i el donin a conèixer tant al ciutadà com al visitant foraster. Per aquesta raó el Museu Comarcal Salvador Vilaseca, en els últims anys, ha portat a terme un seguit d'actuacions per millorar les infraestructures i poder així, ampliar la seva oferta cultural. Conscients de la necessitat de comptar amb el màxim espai possible per exposar el ric patrimoni del nostre museu, hem ampliat els espais d'exposició i, en un breu termini de temps, a la plaça de la Llibertat podem comptar amb quatre sales d'exposició permanents i una per exposicions temporals.

Hi ha voluntat de disposar d'una exposició permanent d'art, il·lustrativa del nostre patrimoni historicoartístic. D'aquesta forma, comptarem amb una sala de gòtic, on s'exposarà el llegat d'Antoni Pedrol Rius i altres obres del període, que ja es trobaven al fons del museu. Un altre espai ens portarà al temps del barroc amb l'excel·lent contemplació del retaule major de la Prioral de Sant Pere. I una sala dedicada als il·lustres pintors del segle XIX: Fortuny, Galofre, Llovera, Tapiró....

Finalment, per tal de mostrar de forma permanent una part de les excel·lents col·leccions etnogràfiques del museu, s'obrirà la sala anomenada *de les premses*.

Les sales de reserva s'estan dotant de sistemes de magatzematge més efectius, al temps que s'han efectuat millores substancials en el sistema de climatització amb un control ambiental més acurat. També s'ha millorat el sistema de seguretat.

Una de les nostres preocupacions ha estat l'eliminació de barreres arquitectòniques. S'han construït baixadors, eliminat les escales i instal·lat un ascensor que dona accés a les sales d'exposició de la primera planta. D'altra banda, aquesta tardor s'ha finalitzat la restauració de la façana de l'edifici del raval Santa Anna. El museu recupera així la brillantor de l'edifici que fou del Banc d'Espanya.

En definitiva, aquest seguit d'actuacions han estat un primer pas per tal de comptar amb unes instal·lacions dignes i mostrar unes col·leccions representatives del llegat artístic i del nostre passat històric. Amb aquests nous equipaments el museu podrà esdevenir, encara més, un eix vertebrador de la cultura ciutadana.

JOSEP M. GALOFRE
REGIDOR DE CULTURA

Pau Font de Rubinat (Reus 1860-1948), vida i actuacions d'un bibliòfil catalanista

El 4 de desembre de 1998 s'escaurà el cinquantè aniversari de la mort de Pau Font de Rubinat, don Pau com era conegut a Reus i ens medis polítics i intel·lectuals catalans, una de les figures més emblemàtiques del Reus de les primeres dècades d'aquest segle.

Catalanista convençut, bibliòfil obstinat i sacrificat, erudit àgraf va sobreviure amb escreix a la majoria dels homes de la seva generació. La situació política al conjunt espanyol l'any de la seva mort feu que aquesta passés quasi desapercebuda i, a diferència del que sol passar, no se li va retre

cap homenatge ni es feren balanços de la seva actuació pública. L'ajuntament de Reus, amb la col·laboració dels hereus de Pau Font de Rubinat, ha programat tot un seguit d'activitats per tal d'honorar públicament la seva memòria i per a fer possiblement, a través de la divulga-

ció de les seves activitats, que se'l situï al lloc d'honor que li pertoca per múltiples mèrits propis. L'any passat una exposició al Centre de Lectura ofería una mostra copiosa dels exlibris que Pau Font havia aplegat, tot i ser una part insignificant de la col·lecció recollida. Enguany, aquesta segona exposició es centra en la seva vida i activitats diverses. L'any que ve és previst d'oferir, tot coincidint amb el cinquantè aniversari de la seva mort, una mostra de la seva biblioteca.

La vida i la família

Pau Font de Rubinat va néixer a Reus el 1860.

Era l'hereu d'una família de professionals amb propietats rurals, amb avantpassats lligats a la indústria i el comerç i amb actuació política liberal. El seu pare, l'advocat Felip Font i Trullàs (Reus, 1819-1889), republicà castelari, fou alcalde de Reus, regidor i diputat provincial, mantenint bona relació amical amb eminents juristes. La seva mare, Concepció de Rubinat i Baldrich, era germana de la marquesa de Vallgornera. Pau Font, estudià dret a Barcelona, on es llicencià el 1882. Pel seu casament el 1888 amb Maria Concepció Lamarca de Mier, amb qui tingué cinc filles i un fill, esde-

vingué cunyat de Francesc Macià, en ser les dones germanes.

L'exposició recull diverses fotografies i documentació familiar que permeten veure la forma de vida de les famílies benestants a finals del segle XIX. Entre altres peces inèdites destaca la postal, fins ara desconeguda, que Pau Font projectà en honor del seu pare, que havia d'iniciar una sèrie de reusencs il·lustrats. Diverses vistes de Reus, inèdites, com una magnífica fotografia dels Vitxets el 1899 ajuden a emmarcar l'època.

Les activitats i les preocupacions econòmiques

Pau Font impulsà el tramvia de Reus a Salou, el pantà de Riudecanyes (i a les diverses temptatives frustrades de fer un embassament amb les aigües de la conca del francolí) i el psiquiàtric Pere Mata, entre d'altres iniciatives d'impuls modernitzador de l'economia comarcal. Participà en d'altres iniciatives econòmiques com els laboratoris Serra, en diverses empreses vinculades amb la família Vilella, impulsà l'explotació d'uns salts d'aigua al Pirineu aragonès o una fàbrica de productes químics a la província de Terol. Preocupat pel desenvolupament agrícola intentà fundar al

Fotografies familiars
al mas de Misericòrdia

seu mas de Misericòrdia, on féu construir un magnífic jardí dissenyat per Pere Casellas, una "Escola regional agrícola-avícola de Reus" (1898) posada sota la direcció d'un enginyer agrònom francès, impulsà pràctiques d'agricultura experimental, presidí l'Associació Agrícola de Reus i sa Comarca (1895).

La màxima preocupació la centrà en convertir el mas de Misericòrdia en una explotació agrària moderna i competitiva a base d'importants inversions per a millorar la qualitat de la terra i l'adquisició de la maquinària més moderna. La temptativa fracassà en part per les importants pèrdues

generades per la fil·loxera, però tanmateix el seu intent fou vist com a modèlic. Un esplèndid reportatge fotogràfic realitzat el 1898 permet copsar tots els esforços i les provatures realitzades al mas així com l'exuberància del jardí, que a hores d'ara perilla de ser dràsticament mutilat per les noves carreteres de circumval·lació.

La preocupació cultural

Interessat pel recobrament cultural fou adjunt dels Jocs Florals de Barcelona, cooperà amb mossèn A.M. Alcover en l'obra del Diccionari, s'adherí al I Congrés

Internacional de la Llengua Catalana, participà als primers moviments excursionistes, salvà elements artístics, entre ells la majoria dels arquitectònics del priorat del Tallat i aplegà una biblioteca d'uns 45.000 volums, amb nombrosos incunables i edicions antigues i rares, sovint peces úniques. De la mateixa manera ajudà amb aportacions econòmiques desinteressades diverses aventures editorials o periodístiques en català. De manera paral·lela a la salvaguarda del patrimoni bibliogràfic català fou un dels reintrodctors dels exlibris. En dissenyà alguns per amics i familiars i es convertí

en un dels màxims especialistes europeus sobre el tema. L'interès pels exlibris anava acompanyat per l'estudi de l'heràldica que li facilitava la datació dels exemplars i la identificació dels propietaris.

Fou president del Centre de Lectura de Reus (1924-1933), en una de les etapes més esplendoroses de l'entitat, i de la Societat Catalana de Bibliòfils, que contribuï a fundar el 1903, soci corresponent i de mèrit de la Reial Societat Arqueològica de Tarragona i corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres i de la Real Academia de la Historia. El 1931 fou nomenat vocal del

Pau Font de Rubinat

Consell de Cultura de la Generalitat i membre del Patronat de Santes Creus. Malgrat una gran erudició tingué poca tirada a escriure i publicà només algun article breu a *Lo Somatent*, *La Veu del Camp*, *La Renaixença*, *La Il·lustració Catalana*, o *Revista del Centre de Lectura* i dos opuscles, sobre Tarragona i Reus. Lamentablement es perdé l'original de la seva obra més ambiciosa *Los exlibris españoles*.

El catalanista

Pau Font fou amb Eduard Toda el principal impulsor de l'Associació Catalanista de Reus, una de les primeres i de les més dinàmiques de Catalunya, el 1883. Partidari de participar en la vida política contribuí a crear el Consell Regionalista de Reus i sa Comarca (1886), a l'empara del qual fou elegit regidor (1889 i 1897). Nomenat alcalde de Reus pel govern Polavieja el 1899, malgrat mantenir una reivindicació radical de la seva catalanitat, acollí el míting a favor del concert econòmic prohibit a Barcelona, tingué una topada amb la comitiva del ministre Dato en ser aquest xiulat al seu pas per Reus i fou el primer en exhibir al carrer durant les festes la senyera com element d'identificació nacional

català. Fou també el primer càrrec públic en fer-se imprimir targetes de visita oficials en català. El 1908 va ser elegit senador en els darrers comicis on es presentà la Solidaritat Catalana. Signà el Misatge a la Reina Regent (1888) i participà a la campanya per salvar el dret català (1889). En constituir-se la Unió Catalanista (1891) fou designat tresorer de la primera Junta Permanent i membre de la ponència que elaborà el projecte de les Bases de Manresa. Fou l'inspirador del discurs d'obertura pronunciat per Lluís Domènech i Montaner. Com vicepresident de la primera sessió, defensà en una

intervenció no publicada el contingut de la Base 2a.

Posteriorment assistí com delegat a les assemblees de Reus (1893), Balaguer (1894), Olot (1895), Girona (1897), Terrassa (1901), Barcelona (1904) i Tarragona (1912). Participà a l'organització de la de Reus, on feu el discurs en defensa de la totalitat de la ponència, i formà part de les comissions ponents de Reus i Balaguer. En produir-se l'escissió de la Lliga Regionalista, no manifestà de forma pública el seu decantament per cap dels dos sectors del catalanisme, tot i mantenir-se més proper a la línia de

continuïtat de la Unió, ja que no col·laborà per a res amb els escindits. El 1932 fou candidat al parlament de Catalunya pel Partit Catalanista Republicà dins la Coalició d'Esquerres Tarragonines. Fundà i dirigí *Lo Somatent* (1886-1903), n'era a més el propietari, el primer diari i el de més llarga durada publicat en la fase inicial del catalanisme fora de Barcelona, que acollí *La Renaixença* en alguna de les supressions governatives. Fidel als seus principis el 1939 es negà a reconèixer Eugeni d'Ors en anar vestit de falangista. Va morir a Reus el 1948.

Els museus, constructors de realitats virtuals

Museu Comarcal
Salvador Vilaseca
Reus

5

El 18 de novembre, en el marc de la setmana de la ciència organitzada per universitats, museus i altres institucions d'arreu de Catalunya, va tenir lloc al nostre museu una taula rodona sobre innovació tecnològica i difusió del patrimoni cultural.

Es tractava, bàsicament, de valorar quin es van obrir les noves tecnologies d'edició electrònica i de comunicació per a la tasca quotidiana d'institucions com els museus. Una reflexió que es va voler fer a partir de persones i experiències properes al propi museu.

Josep M. Carreter, director del Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona, va explicar la seva experiència, tant en aquest com al museu de Gavà. Inicialment, la difusió d'informació per Internet es plantejava com un complement a les publicacions escrites. Les pàgines web poden aportar una limitada quantitat d'informació si no es vol desmotivar l'interès dels visitants. Des del museu de Gavà, per exemple, en col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona, s'ha començat a treballar en un projecte de vídeo sota demanda en temps real, amb l'objectiu que la gent pugui utilitzar la xarxa d'una forma més interactiva i

de cara a utilitzar punts de consulta dins de les sales del propi museu. Evidentment, això comporta l'ús del cable de fibra òptica per a les connexions. Es tracta, en definitiva, de no només emprar Internet per a la presentació bàsica dels museus o la difusió d'activitats, sinó fer de la xarxa una veritable eina de comunicació multimèdia. L'ús de xarxes telemàtiques permet superar el clàssic audiovisual de les sales dels museus actuals per terminals en les que el públic pot triar la informació.

Rapidesa i baix cost

Per Ferran Sugranyes, del centre de documentació "Carrutxa", Internet és un mitjà de difusió ràpid i amb un cost prou més assequible que les publicacions en paper, la qual cosa ha permès ubicar a la xarxa un volum d'informació que difícilment hauria estat editat d'altra forma. D'altra banda, el correu electrònic ha esdevingut

una eina clau en l'intercanvi d'informació, agilitant la relació entre investigadors i centres d'estudi o potenciant la difusió d'activitats mitjançant les llistes de correu.

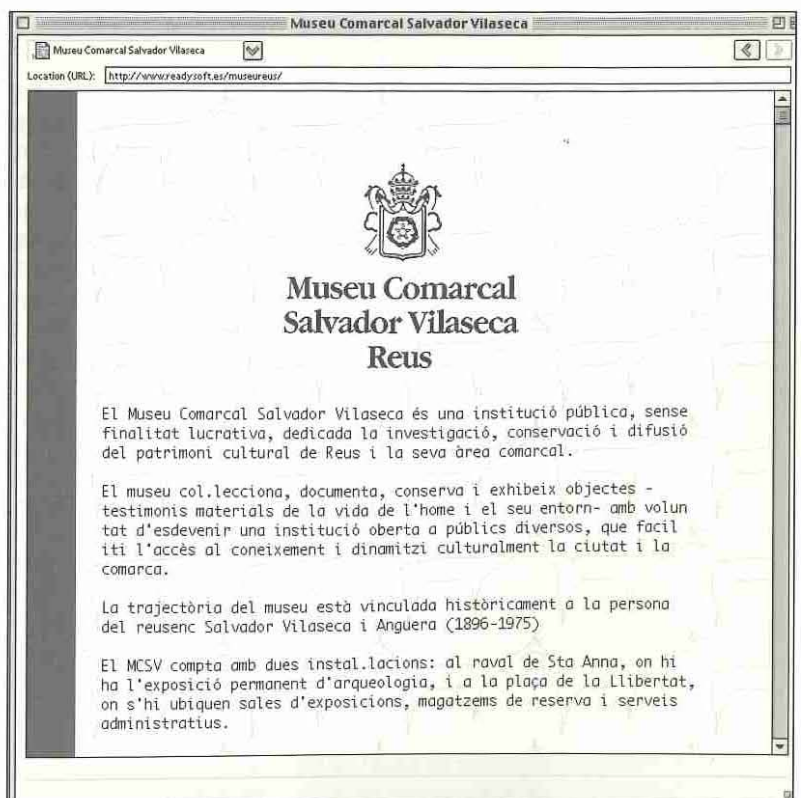
En la mateixa línia va anar la valoració del MCSV. Sens dubte, l'experiència més reeixida del museu fou, ara fa un any, una exposició temporal sobre l'ús dels ordinadors domèstics. Encara que les pàgines web del museu reusenc són només un punt d'informació bàsic, les possibilitats que ofereix el correu electrònic per al treball quotidià són molt grans i justifiquen sobradament que un

museu es doti d'aquesta eina.

L'ús científic de la xarxa

Des de Carrutxa es va apuntar la distinció que es fa, al seu indret web, entre pàgines d'informació general i pàgines de text, a tall de biblioteca virtual, pensades per a poder ser impreses per l'usuari més que com a document de consulta per pantalla. Josep M. Carreter va insistir en aquest punt recordant que Internet s'ha desenvolupat a partir d'un ús científic i que, a banda de la projecció més pública, hi ha la

SALVADOR PALOMAR,
TÈCNIC DEL MCSV

possibilitat de consultes molt especialitzades, accés a biblioteques i bancs de dades. O de crear canals de comunicació permanent entre institucions, permetent la consulta comuna de fons, per exemple. I es va apuntar les possibilitats d'altres recursos, com les videoconferències, encara poc emprats actualment.

Cap a la multimèdia

Hi ha encara, a nivell d'usuari mitjà, moltes limitacions. Per a Pau Aliagas, enginyer informàtic, en dos anys de difusió d'Internet al nostre país s'han cremat un seguit d'etapes inicials pel que fa a l'ús de la xarxa. De la curiositat s'ha passat a una definició d'objectius i d'un públic al que adreçar-se, ja sigui més ampli o especialitzat. L'evolució tècnica ha permès passar de pan-

talles de text/imatge estàtica a veure, imatges en moviment, escoltar sons o intervenir en una conversa amb una petita càmera de vídeo situada damunt de la pantalla del teu ordinador... encara que hi ha el problema de la velocitat.

Des d'una part del públic es van plantejar temes que, sens dubte, preocupen a la societat. Cal no oblidar que aquestes tecnologies, encara que en expansió, són utilitzades per una part petita de la població. Des del paper de la innovació tecnològica com a factor de pèrdua de llocs de treball al risc de l'ús de l'ordinador o d'Internet com a generador d'addicció, es van plantejar un seguit de temes prou presents en el debat social que ha acompanyat la difusió d'aquestes noves tecnologies. I també sobre Internet com a possibilitat de democratitzar

la cultura, facilitant l'accés a la informació, amb el problema, però, de la gran quantitat d'informació que, sense criteri, s'aboca a la xarxa i la necessitat de poder seleccionar allò que realment ens pot ser útil. No obstant això, totes aquestes reflexions que van contribuir a refermar l'ús d'aquestes tecnologies com una eina de comunicació, més enllà de modes i tòpics.

Museus i informàtica

Certament, podem considerar que els museus són institucions que, per les seves característiques, poden integrar prou bé les possibilitats que ens ofereix la informàtica en l'actualitat.

De fet, els museus actuen com a creadors de realitats virtuals des de molt abans d'aparèixer els ordinadors. L'exposició, com a mitjà que recrea un moment històric, una tècnica de treball o una forma de vida és una construcció que aproxima el públic a una realitat, més o menys simplificada i interpretada per la selecció d'objectes, imatges i missatges que el museu li proposa. La distància entre la contemplació de l'objecte a través del gruix d'un vidre o la pantalla d'un ordinador no és tan gran. Si podem

generar museus plenament eficients a partir de còpies d'objectes originals i recreacions d'ambients, segurament ens serà ben possible fer-ho des de la virtualitat digital.

Superar les distàncies

Algun dels assistents apuntava que la contemplació directa del objecte pot transmetre emocions que mai podran ser equiparables a la visualització d'una imatge. Al mateix temps, però, la possibilitat d'accés al coneixement que suposen les xarxes telemàtiques supera les distàncies geogràfiques que condicionen les possibilitats reals de bona part. Els museus hauríem de ser capdavanters en l'ús d'aquests recursos tecnològics.

A més d'aquestes possibilitats pel que fa a la divulgació, l'ús de les xarxes a nivell del treball intern és prou important. El cas del museu reusenc, amb dos espais diferenciats, tant pel que fa a sales d'exposició com a magatzem, posa en evidència la possibilitat d'utilitzar les tecnologies basades en internet per accedir al catàleg del fons des de qualsevol dels dos espais. Evidentment això ve condicionat pel propi procés d'informatització del fons i la disponibilitat de recursos.

Un importantíssim fons documental i bibliogràfic

L'any 1984, coincidint amb el cinquantè aniversari de la primera inauguració del Museu de Reus, es va obrir al públic el nou muntatge de l'edifici del raval de Santa Anna. L'estrella d'aquella nova instal·lació -que encara es manté gairebé igual que aleshores- va ser, sens dubte, la col·lecció de Salvador Vilaseca, cedida per la seva família uns quants anys després de la mort del gran prehistoriador reusenc.

El 1996, arran de la commemoració del centenari del naixement de Salvador Vilaseca, el Museu Comarcal que porta el seu nom va organitzar i portar a terme una exposició monogràfica en què s'exposaven per primera vegada nombrosos i diferents documents manuscrits, mecanoscrits, gràfics i fotogràfics del seu arxiu personal, a més de treballs impresos propis i una selecció de materials arqueològics per ell recuperats.

Es materials exposats ara fa un any evidencien l'interès històric de la documentació deixada per Salvador Vilaseca a la seva casa del carrer de sant Joan. Gràcies al generós oferiment de la família, es va dipositar al Museu Comarcal aquest importantíssim fons documental, actual-

ment en fase de classificació i d'estudi. Aquest fons va venir acompanyat dels llibres de la biblioteca particular del Dr. Vilaseca, una extraordinària biblioteca que contenia també tota la bibliografia publicada per l'autor suara esmentat entre 1913 i 1975 i que ens ha d'ajudar definitivament a comprendre i avaluar les seves troballes i recerques científiques.

D'acord amb els donadors, els llibres es van distribuir temàticament i es van cedir globalment al Museu Comarcal i al Centre de Lectura, les dues entitats culturals amb què Salvador Vilaseca havia tingut i mantingut una major relació al llarg de la seva vida. Una part dels llibres lliurats al Centre de Lectura ha estat cedida, darrerament, al Departament d'Antro-

pologia de la Universitat Rovira i Virgili.

Es fa difícil de destacar algun aspecte en concret de la biblioteca de Salvador Vilaseca. Una de les parts més importants és, sens dubte, la dedicada a l'arqueologia prehistòrica, amb obres clàssiques avui pràcticament introbables i farcida de llibres i separates de la gran majoria de prehistoriadors i arqueòlegs catalans i dels principals investigadors europeus i americans.

Amb aquesta donació, el Museu de Reus passa a ser, de fet, el posseïdor d'una de les millors biblioteques de prehistòria de Catalunya, només parangonable amb la del Museu d'Arqueologia de Barcelona. Cal destacar també, amb un interès comparable tot i que amb un volum menor, la part dedicada a les publicacions de caràcter local (amb un nombre considerable d'obres de tota mena impreses a Reus i/o d'autors reusencs) i la pròpiament de medicina, aquesta última de caràcter més estrictament professional.

Per el que fa al fons no bibliogràfic, no podem deixar d'assenyalar l'interès excepcional de la documentació original -escrita i gràfica- relacionada als jaciments arqueològics per ell estu-

diats, així com la referent a la seva activitat al front de la Comissaria provincial d'Excavacions (1941-1970) i, especialment, la correspondència mantinguda -sobretot a partir de 1920- amb destacats geòlegs, arqueòlegs, historiadors, estudiosos, metges, i altres personalitats científiques i culturals -en el sentit més ampli de la paraula- de Catalunya, de l'Estat espanyol i de l'estranger.

Paral·lelament, en aquest arxiu s'ha conservat també una valuosa documentació relacionada amb diferents institucions amb les quals Vilaseca va col·laborar activament, com l'Agrupació Excursionista, el Centre de Lectura, l'Associació d'Estudis Reusencs, l'Institut Pere Mata, l'Arxiu Municipal o el Museu que ell mateix va fundar i dirigir.

Finalment, i sense voler fer un inventari exhaustiu, cal esmentar un fons documental extraordinari que ha acompanyat l'arxiu personal de Salvador Vilaseca, format per un nombre considerable de fotografies i negatius fotogràfics (amb plaques de vidre de les primeres dècades del segle) i per diversos manuscrits de l'arxiver i historiador reusenc Celdoni Vilar (segle XVIII), alguns dels quals són

Marià Fortuny

Aquest desembre es presenta a la sala d'exposicions de la Fundació Caixa Penedès, a Vilafranca del Penedès, l'exposició Marià Fortuny i Marçal (1838-1874). Dibuixos i gravats. Aquesta mostra és resultat de la col·laboració entre el Museu, que ha aportat la seva col·lecció i la Fundació, organitzadora de la mostra.

Marià Fortuny fou el pintor català vuitcentista de major projecció internacional. Va ser un dels artistes més cotitzats del seu temps. Malauradament, quan ja la seva trajectòria es trobava en el punt culminant i el pintor començava a allunyar-se dels imperatius comercials per tal de realitzar una obra més lliure i personal, la mort l'estroncà sobtadament.

Sempre es manifestà com un virtuós en totes les tècniques i gèneres que practicà. Els

seus dibuixos potser han estat la part de la seva producció menys coneguda, atès que majoritàriament són esbossos, estudis o acadèmies, el valor dels quals radica en la seva immediatesa i espontaneïtat. Ostenten, a més, un domini tècnic admirable i són un testimoni del procés d'elaboració de les obres definitives fetes a l'oli.

La col·lecció que es presenta il·lustra la evolució de l'artista i permet contemplar els primers dibuixos, aquarel·les fetes quan era deixeble de Pau Milà i Fontanals i Claudi Lorenzale; acadèmies de la primera estada a Roma; dibuixos testimonials de la guerra d'Àfrica, esbossos i una important selecció d'aiguaforts.

L'exposició, comissariada per Jordi A. Carbonell, es podrà veure a Reus durant els mesos de febrer i març. ◇

Del 9 al 13 de desembre

Exposició del "Premi de dibuix de minerals i roques"

Sala raval de Santa Anna

De l'11 de desembre al 30 de gener

Pau Font de Rubinat (Reus 1860-1948)

Sala central. Plaça de la Llibertat

Del 12 de desembre al 30 de gener

Marià Fortuny. Dibuixos i gravats

Col·lecció del Museu Comarcal
Salvador Vilaseca.

Sala d'exposicions de la Fundació
Caixa Penedès

Vilafranca del Penedès

16 de desembre, a les 7

Acte de lliurament dels premis i diplomes del "Premi de dibuix de minerals i roques"

Sala raval de Santa Anna

